

*До разової спеціалізованої вченої ради
по захисту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії у
Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара
49010, м. Дніпро, просп. Науки, 72*

РЕЦЕНЗІЯ

**офіційного рецензента, доктора педагогічних наук, професора
кафедри педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара
Нічуговської Лілії Іванівни
на дисертацію доктора філософії
зі спеціальності 016 Спеціальна освіта
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
Карпенко Катерини Максимівни
на тему: «Формування професійної деонтологічної ідентичності
майбутнього вчителя-логопеда в умовах компетентнісно орієнтованої
вищої освіти»**

Актуальність дослідження визначається об'єктивною потребою сучасної системи вищої освіти у підготовці вчителя-логопеда, здатного здійснювати професійну діяльність на засадах толерантності, гуманності, етичності, справедливості, відповідальності, конфіденційності та інших деонтологічних принципів. Водночас у практиці професійної підготовки основна увага традиційно зосереджується на формуванні фахових компетентностей, тоді як питання становлення особистісно-ціннісних і деонтологічних засад професійної діяльності майбутнього фахівця залишаються недостатньо розробленими. У зв'язку з цим проблема формування професійної деонтологічної ідентичності майбутніх вчителів-логопедів набуває особливої актуальності.

Загальна характеристика дисертації. Дисертація є самостійним, завершеним науковим дослідженням, у якому здійснено теоретичне

обґрунтування та запропоновано практичне розв'язання актуальної наукової проблеми формування професійної деонтологічної ідентичності майбутніх учителів-логопедів в умовах компетентнісно орієнтованої вищої освіти.

Робота має чітку структуру, що відповідає логіці наукового дослідження, і складається з анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі авторкою аргументовано актуальність теми дослідження, коректно визначено його концептуально-методологічні засади, сформульовано мету, завдання та методи дослідження. Належну увагу приділено обґрунтуванню наукової новизни та практичного значення отриманих результатів. Вступ містить необхідні відомості щодо апробації результатів дослідження, наукових публікацій авторки та структури дисертаційної роботи, що відповідає встановленим вимогам до дисертаційних досліджень.

У першому розділі дисертації здійснено ґрунтовний теоретичний аналіз проблеми формування професійної деонтологічної ідентичності майбутніх учителів-логопедів. Авторкою систематизовано наукові підходи до трактування феноменів ідентичності, професійної ідентичності та деонтології, уточнено сутність ключових понять дослідження й обґрунтовано авторське розуміння професійної деонтологічної ідентичності як інтегративного особистісно-професійного утворення. Науковий інтерес становить розроблена структура професійної деонтологічної ідентичності, у якій враховано специфіку майбутньої професійної діяльності вчителя-логопеда.

Позитивної оцінки заслуговує проведений аналіз компетентнісного підходу як методологічної основи професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів та обґрунтування взаємозв'язку професійної компетентності й професійної ідентичності. Важливим результатом розділу є також розроблення професіограми майбутнього вчителя-логопеда, що відображає систему професійних вимог, необхідних для становлення його професійної деонтологічної ідентичності. Загалом перший розділ характеризується

належним рівнем теоретичного узагальнення, логічністю викладу та достатньою доказовістю висновків.

У другому розділі дисертації представлено теоретико-методичне забезпечення дослідження професійної деонтологічної ідентичності майбутніх учителів-логопедів. Науковий інтерес становить проведений авторкою аналіз чинників формування досліджуваного феномена, а також вивчення нормативно-правового та навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів у контексті реалізації її деонтологічної складової.

Особливої уваги заслуговує розроблена критеріально-діагностична база дослідження, яка відзначається логічністю побудови, змістовною обґрунтованістю та відповідністю меті дослідження. Авторкою визначено критерії, показники та рівні сформованості професійної деонтологічної ідентичності майбутніх учителів-логопедів, а також здійснено вдалий добір комплексу діагностичних методик, що забезпечує всебічне вивчення досліджуваного феномена. Позитивної оцінки заслуговує використання результатів опитування здобувачів освіти для уточнення змістових характеристик професійної деонтологічної ідентичності та врахування позиції безпосередніх учасників освітнього процесу.

Практичну цінність розділу підсилюють результати констатувального етапу експерименту, які характеризуються належною репрезентативністю, статистичною обґрунтованістю та стали надійною основою для розроблення й подальшої апробації методики формування професійної деонтологічної ідентичності майбутніх учителів-логопедів.

У третьому розділі дисертації представлено авторську методику формування професійної деонтологічної ідентичності майбутніх учителів-логопедів, яка вирізняється цілісністю, практичною спрямованістю та належним науково-методичним обґрунтуванням. Безперечною перевагою дослідження є розроблення структурно-функціональної дидактичної моделі, що поєднує мету, завдання, педагогічні умови, етапи реалізації, змістове

наповнення та механізми оцінювання результатів формування професійної деонтологічної ідентичності.

Високої оцінки заслуговує обґрунтований авторкою комплекс педагогічних умов та їх практична реалізація через оновлення змісту професійної підготовки, упровадження спеціально розроблених освітніх курсів, а також використання сучасних інтерактивних технологій професійного розвитку. Запропонована методика характеризується різноманітністю форм і методів роботи, спрямованих на розвиток професійної рефлексії, усвідомлення професійних цінностей та становлення професійного самоусвідомлення майбутніх учителів-логопедів.

Особливу цінність становлять результати формувального експерименту, які підтвердили ефективність запропонованої методики та засвідчили позитивну динаміку рівнів сформованості професійної деонтологічної ідентичності здобувачів освіти. Отримані результати свідчать про практичну значущість розробленої моделі та перспективність її впровадження в систему професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів.

Загальні висновки дисертації є логічним підсумком проведеного дослідження, відображають ступінь реалізації поставлених завдань і досягнення мети, підтверджують наукову новизну, теоретичну та практичну значущість отриманих результатів.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки та рекомендації, представлені в дисертації, є достатньо обґрунтованими та достовірними. Їх переконливість забезпечується чіткістю методологічних засад дослідження, ґрунтовним аналізом вітчизняних і зарубіжних наукових джерел, а також використанням комплексу взаємодоповнювальних теоретичних та емпіричних методів дослідження. Отримані результати логічно пов'язані з поставленою метою та завданнями роботи й знайшли відображення у сформульованих висновках. Достовірність результатів підтверджується достатньою експериментальною

базою дослідження, застосуванням методів статистичної обробки даних, апробацією основних положень на науково-практичних заходах різного рівня та їх висвітленням у наукових публікаціях авторки.

4. Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження та їх теоретична та практична значущість

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає насамперед у розробленні та теоретичному обґрунтуванні концепції професійної деонтологічної ідентичності майбутнього вчителя-логопеда як самостійного наукового феномена. Авторкою вперше визначено його сутність, структуру, критерії, показники та рівні сформованості, обґрунтовано психолого-педагогічні умови формування, а також розроблено й експериментально перевірено методику формування професійної деонтологічної ідентичності майбутніх учителів-логопедів в умовах компетентісно орієнтованої вищої освіти. Важливим науковим здобутком є уточнення поняттєво-категоріального апарату дослідження та подальший розвиток наукових уявлень про особливості формування професійної ідентичності майбутніх фахівців логопедичного профілю.

Практичне значення дослідження визначається його безпосередньою спрямованістю на вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх учителів-логопедів. Розроблені авторкою методичні матеріали, освітні курси, діагностичний інструментарій та практичні рекомендації можуть бути використані в освітньому процесі закладів вищої освіти, під час реалізації освітньо-професійних програм, у системі підвищення кваліфікації фахівців, а також у подальших наукових дослідженнях проблем професійної підготовки та професійного становлення майбутніх учителів-логопедів.

5. Відомості про дотримання академічної доброчесності.

Наданий звіт про перевірку на плагіат програмним продуктом StrikePlagiarism.com, який є академічною антиплагіатною системою та визнаним інструментальним засобом пошуку плагіату, підтверджує, що в дисертації відсутні порушення академічної доброчесності

6. Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях

Ключові результати дисертаційного дослідження були опубліковані у п'яти наукових статтях у фахових журналах України, а також апробовані під час участі в семи науково-практичних вітчизняних та міжнародних конференціях.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації:

У цілому позитивно оцінюючи подану до захисту дисертаційну роботу, варто звернути увагу на окремі дискусійні положення та перспективні напрями її подальшого розвитку.

1) На нашу думку, доцільним було б більш детальне представлення планів семінарських занять за практичної реалізації деонтологічної складової професійної ідентичності в освітньому процесі підготовки здобувачів за ОП «Спеціальна освіта (Логопедія)».

2) Потребує додаткового уточнення питання методологічного (дидактичного) аспекта реалізації деонтологічної підготовки протягом викладання ОК здобувачам спеціальності 016 «Спеціальна освіта».

Водночас зазначені зауваження мають характер дискусійних і не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи, її наукової новизни, теоретичної та практичної значущості. Отримані результати є вагомими, а робота заслуговує на схвалення та позитивну оцінку.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Аналіз дисертаційної роботи, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Карпенко Катерини Максимівни на тему «Формування професійної деонтологічної ідентичності майбутнього вчителя-логопеда умовах компетентнісно орієнтованої вищої освіти» є самостійним і завершеним, відповідає спеціальності 016 Спеціальна освіта та відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р. із змінами,

внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022р. (зі змінами) встановленими до робіт на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 016 Спеціальна освіта, а Катерина Максимівна Карпенко заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 016 Спеціальна освіта.

Рецензент:

**Доктор педагогічних наук, професор кафедри
педагогіки, дошкільної та спеціальної освіти
Дніпровського національного університету
імені Олеся Гончара**

Лілія НІЧУГОВСЬКА

Підпис рецензента засвідчую:

**Проректор з наукової роботи Дніпровського
національного університету імені Олеся Гончара
кандидат біологічних наук,
професор**

Олег МАРЕНКОВ